

ЦОНЧО РОДЕВ РЕЗОЛЮЦИЯТА

chitanka.info

Заслужаваше си човек да е по Великден в Пловдив! Не толкова за просто черкуване по празника — в края на краищата и там си биваше свят православен. Великден като навсякъде из Българско. Но да присъствуваш, когато на най-личния Божи празник един кмет се изплезва на княза си, това наистина можеше да се види само в Града на тепетата. И си беше, речи го, нещо така ежегодно и неизменно, както например излизането с дарохранилицата и хоругвите по време на светата служба.

Това чисто пловдивско „чудо“ ставаше — кога с по-големи, кога с по-малки разлики — все по един тертип. По традиция, въведена от самия него, княз Фердинанд празнуваше Възкресение Христово винаги в Пловдив. В самата нощ на Възкресение князът се черкуваше в храма „Свети Людвиг“ (въпреки недоволството на поданиците му той не се бе отказал от принадлежността си към католицизма), но за да позамаже неодобрението на българите, в неделя се постараваше да стане навреме и за утринната великденска литургия присъствуваше в православната катедрална църква „Света Богородица“. И точно тогава любопитният или случайно попадналият на службата добиваше възможност да присъствува на сам по себе си безшумния, но всъщност оглушителен сблъсък на кмет и владетел.

Някъде преди девет сутринта откъм „Джумаята“ се задаваше кортежът, предвождан от изящната княжеска каляска, спираше в подножието на църквата приблизително около къщата на небезизвестния от революционните години доктор Рашко и знатните гости се изсипваха от превозните средства, чиито собственици високопарно наричаха не файтони, каквито си бяха, а фиакри, карети или дори „ландо“. Още тук княз Фердинанд привикваше някого от доверената си свита и запитваше:

— Там ли е?

И всяка година следваше неизменният отговор:

— Там, е Ваше Величество. — А престараващите се добавяха и едно: — Господ да го убие! — Или дори: — Неговата...

— Какво прави?

— Както обикновено е заседнал на мезе и ракия, Ваше Височество. И се присмива тъй, че може да глътне цялото Небет тепе...

— Zum Teufel^[1]! — изругаваше на това място Негово височество и уж случайно хвърляше поглед надясно и нагоре. — Да се чуди човек на пловдивчани, кои избрали такъв... такъв Kanaille^[2] за кмет на свой град. На ракия рано сутрин и то в ден на Ostern^[3].

— Наистина да се чуди човек, господарю — услужливо се съгласяваше царедворецът. — И седи горе и се надсмива, вместо да е тук и да се поклони в царствените нозе на Ваше Височество...

И след тези или подобни унищожителни хули блестящото от еполети, акселбанти и копринени цилиндри шествие извървяваше бавно — Фердинанд още тогава страдаше от своята подагра, „кралската болест“ — двадесетината стъпала до храма и изчезваше в разкрасения за случая с пролетни цветя вход на „Света Богородица“.

А кметът на Пловдив — уважаваният от целия град и цялото княжество старец Христо Г. Данов — продължаваше да си седи горе, преструваше се, че понадига чашата с анасонлийката (всъщност този час не подходеше и на неговите представи за „ракъ-кефи“), и вътрешно сияеше, че и тази година е „натрил мутрата“ на „швабата“. Защото цялото това пиене на великденската ракия не беше нищо друго освен един театър — нарочно замислен, за да подразни властващата особа на „швабата“. И Дядо Данов хиляди пъти бе благославял щастливия случай, който бе пожелал домът му да е на височината до и над катедралния храм^[4]. А всичко останало беше само „mise en scène“^[5], както обичаха да казват новоизлюпените български театрали: изнасянето на масичката по никое време, поставянето ѝ на самия висок бряг на двора до страната откъм църквата, мезето и ракията, всичко. По този странен начин владетел и кмет си разчистваха сметките. И точно — кметът изпълняваше предадената му от княжеския началник на протокола заповед „да не се мярка пред очите на Негово Височество“, но го правеше по такъв начин, че не само да изрази пълното си неуважение, но и да осмее коронованата особа. И изобщо в това чудновато боричкане той, кметът Дядо Данов, винаги оставаше отгоре...

Какъв беше произходът на тази странна омраза и на това още по-странно стълкновение всяка година по Великден?

След като признателните пловдивчани на няколко пъти го избираха за свой кмет, в средата на деветдесетте години Христо Г. Данов каза на всеослушание: „Толкова! Аз бях до тук!...“ И наистина имаше желание да бъде „до тук“ — приближаваше седемдесет и дългият и труден извървян път му бе дотежал, чувствуваше нужда от спокойствие и отмора. Но в изборите през зимата на 1897 година се случи нещо, което нито преди, нито след това бе чувано или виждано в новоосвободена България, пък комай и след това: гражданството на Пловдив остана глухо за неговото „Аз бях до тук!“ и макар Дядо Данов изобщо да не се бе кандидатира, отново — за кой ли път вече? — се видя избран за пловдивски кмет. Кой може да остане безучастен към подобно внимание? Във всеки случай не и Дядо Данов — той първо се почуди, после се ядоса, още по-късно тайничко си поплака от умиление и накрая обяви чрез вестника: благодареше на съгражданите си за честта и приемаше да кметува още един двегодишен мандат, но само при едно категорично условие — да не получава заплата, нито един сантим, за службата си. По-младите, които през двайсетте години от Освобождението досега бяха захванали да се увълчват, доста се почудиха на това чудашко решение, по-старите обаче, които помнеха какво значи „възрожденец“, напълно го разбраха и оцениха. Но тъй или иначе и едните, и другите не направиха опит да го отклонят от странната му приумица, да го разкандърдисат — знаеха го, че мре на думата си, та отнапред осъзнаваха безмислието на подобни опити. И затова всички — и по младите, и по-старите — просто се задоволиха да му устроят една овация (тъй се казваше по онова време в Пловдив) пред дома и това бе цялата церемония около преизбирането. На следващия понеделник — 1 февруари 1897-а — Христо Г. Данов отново беше зад работната си маса в общината, погълнат от грижите и надеждите на своя град.

По същото време Негово височество княз Фердинанд I Сакс-Кобург-Готски се измъчваше от съвсем други кахъри — покрай тази полудива, нецивилизована страна той навярно изглеждаше като парвеню сред събратята си, другите короновани владетели на Европа. Какво би могъл да покаже, ако някому от тях хрумнеше да му погостува в България? Колибарските селища и червените пояси на поданиците му? Калната и лъхаща на простотия столица? Или ще го заслепи с този „палат“, който и след най-честните усилия на архитект

Грюнангер не беше нищо повече от конака на нявгашния софийски мютесариф^[6] и отвъд европейските парфюми още понамирисва на емении и шалвари? С какво, освен с голи думи, можеше да се докаже, че престолът му произхождаше още от мрака на седмото столетие? Със съборетините на Царевец? Или с поориенталчената „цитадела“ във Видин? Не, не — такива смехотворни вехтории е по-добре изобщо да ги няма. Тогава? Какво да стори бедният княз, за да излезе от това конфузно положение, как да потули срама си?

Тези и подобни мисли измъчваха не една от нощите на княз Фердинанд, докато постепенно в съзнанието му се оформи една наистина примамна идея — да си построи онова, което му липсваше (опитен строител можеше още с градежа да му даде вид на многовековно, ако не — само след пет-шест години то щеше да си овехтее от само себе си). Чакайте, чакайте! Да не сте си помислили за някакъв „Омуртагов дворец“ или скромно и безстилно жилище на невзрачен дребен феодал като прословутия царевецки дворец на Асеновците? Хайде де — човек с културата на княза нямаше да направи нещо, с което не да прикрие, а да извади на показ беднотията си и липсата на корени. Пък и самата мисъл да имитира мнимата „златна“ епоха на рицарството го отблъскваше: тук-там в Европа — в Айзенах например или в замъка-крепост на Кибургите в Швейцария — неведнъж бе виждал лъжеромантиката от времето на кръстоносците, когато мебелировката се е състояла от маса и три-четири стола от грубо одялано дърво, стените са били мухлясали от влага, а ветровете и в най-лютата зима безпрепятствено са се разхождали по стаите през прозорците без стъкла. Но същевременно князът бе достатъчно умен, за да се предпази и от другата крайност — да вдигне например нов Версай, Сансуси, Петерхоф или Уиндзор, който да бъде като „на гол тумбак чифте пищови“, както биха се изразили безцеремонните в словесността си негови поданици.

Не, не, Фердинанд не се нуждаеше от дворец, а от късносредновековен замък (в представите си той мислеше за тях на френски, класическия език на дворцостроителството, като ги наричаше съответно *palais* и *château*). Имаше достатъчно здрав разум, за да повери — когато му дойде времето, естествено — всичко в ръцете на някой първокласен архитект, ала все пак виденията, които изпълваха нощите му, най-често се приближаваха до насложените един върху

друг образи на замъци, които с величествеността си го бяха накарали да ги запомни: да речем, саксонския Кьонигщайн, Егл във Во^[7], Карлщайн край Прага ли още няколко от долината на Лоара... Отвън да изглежда като крепост с всичките му там стени, бойници, амбразури, донжони^[8], наводнени или сухи ровове и прочие отживели глупости, дори за да не проличи подражателството, можеше да нареди да се използват и мотиви от някои местни вехтории — например кулата в Червен или Хрельовия донжон в Рилския манастир, — но Средновековието трябваше да достигне само до тук, до външното и видимото, и да не прекрачва вътре. О, за вътрешността Фердинанд щеше да изиска всичко да бъде пищно и стилно, както подобава на един пряк потомък на Хабсбургите и сродник на Бурбоните — барок, Луи XIV, рококо, може би и ампир...

До това свое решение князът достигна сравнително бавно и трудно, след много премисляне и поставяне на везната „pro et contra“. Много по-лесно извървя пътя до другата част на идеята — къде да извиси кули неговият замък. В цялата му подвластна България подходящото място беше само едно — на върха на Бунарджика^[9]. Именно от височината на Бунарджика замъкът на българските Кобурги щеше да доминира над живописния румелийски град, покрай тепетата ще се сребрее широката Марица, а в далечината, чак докъдето поглед стига, ще се шири равната и плодородна Тракия...

Взел решението си, Негово височество премина към действие. При поредната сесия на парламента покани на обед двама от пловдивските депутати и не само им спести обичайната си злъч към недодялаността на българите по отношение изкуството да се хранят изискано, но дори се насили да придружи няколкото чаши бургундско и с два-три комплиментата. Когато усети, че достатъчно са се разтопили от поласкаване, той деликатно доведе разговора до града им и личната си привързаност към него, дори завоалирано изказа нещо средно между надежда и предсказание, че, виждате ли, Пловдив е къде-къде по-подходящ за столица на обединена България... И накрая уж мимоходом, но всъщност достатъчно красноречиво (той нямаше високо мнение за досетливостта на българите) намекна за желанието си град Пловдив в лицето на своята община да му подари „онова пустеещо възвишение, което се зове Бунарджика“. Подпита веднъж-

дваж, за да се убеди, че посятото от него се е прихванало на подходяща почва и доволен от себе си, зачака то да даде желаните плодове.

Депутатите не измамеха очакванията му. И още със завръщането си в Пловдив „подковаха“ неколцина от общинските съветници. И в един хубав ден височайшото желание стигна до ушите на кмета Христо Г. Данов.

За разлика от неколцината свои раболепни съграждани Дядо Данов само дете не получи дамла от онова, което той в себе си нарече „нечувано нахалство“. „В себе си“, понеже в стария човек се намери достатъчно здрав разум, да не издаде веднага чувствата си (за подобни неща князът притежаваше извънредно остър слух), не каза нито „да“, нито „не“, само се затвори в кабинета си и два дни и две нощи не излезе от него; много по-късно се говореше, че през цялото това време той се мятал там между четирите стени като лъв в клетка и от стиснатите му зъби се прецеждали хули и закани от този род: „Резиденция ли?... Ще му дам аз една резиденция!... Тази България да не му е бащиния?!...“ А на третия ден сутринта удари звънеца върху бюрото си и заповяда: секретари, пристави и стражари да преобърнат „като джоб“ областта, но до двацет и четири часа да доведат при него господина Шеваласа...

Този Люсиен Шевалас, от чиято помощ се нуждаеше Дядо Данов в този мъчен момент, беше една чудновата личност, за която си заслужава да се кажат няколко думи. Швейцарец по рождение и специалист по паркостроителството, той се бе преселил във Франция и бе достигнал до поста главен градинар на император Наполеон III. Вихрушката, която измете империята, го отвя в Южна Америка, където се губи десетина години. В края на седемдесетте той се появи в Цариград, но тогава на Абдул Хамид II хич не му беше до нови сараи и градини, затова пък за него се заинтересува Алеко паша^[10] Богориди, който го взе със себе си в новоизлюпената Източна Румелия. Люсиен Шевалас остана запленил от този прелестен тракийски край и от сърдечността на българите и преди и след Съединението им отдаде уменията и знанията си — негово дело беше Градската Градина^[11], пепиниерите^[12] в Пловдив и Татар Пазарджик, градският парк в Хасково и прочие, и прочие. Не е случайно, че той бе провъзгласен за почетен гражданин на Пловдив, а около четвърт век след описваните събития пожела именно тук да бъде и гробът му.

Не се разбра с какъв ли глас Дядо Данов ще да е дал заповедта за издирването на швейцареца, но още същия следобед Люсиен Шевалас се яви в кабинета му — бяха го издирили по телеграфа в Карлово и го бяха довели с файтон; тъй като не знаеха истинското намерение на г-н кмета, карловският градоначалник бе наредил двама конни стражи да придружат файтона — на Шевалас тъй и не му стана ясно дали е арестуван, или ескортиран от почетен конвой... Колебанията му се разсеяха чак като прекрачи стаята на Христо Г. Данов в кметството. Отговорът пролича по начина, по който го посрещна кметът — с неочаквана за възрастта му пъргавина той скочи на крака и прекоси стаята, за да се здрависа с него.

— Ела, бай Шевалас, ела!... — нетърпеливо го поведе домакинът и двамата седнаха един до друг на канапенцето до стената.

Люсиен Шевалас беше с двадесетина години по-млад от кмета, но Дядо Данов неизменно се обръщаше към него със свойското „бай“ — своеобразен белег на почитта и благоразположението му.

— Едно кафенце?

— Като че няма да откажа... след туй друсане по пътищата.

Христо Г. Данов понечи да нареди за две кафета, но поразмисли и махна с ръка.

— Абе я го зарежи това кафе — каза. — Ще има време да те удавя в кафе, бай Шевалас, ама за това, щото ми напират да се разговоря с тебе, дори и кафето ще е загуба на време.

— Слушам ви, господин кмете.

Всъщност швейцарецът съвсем не се изразяваше така безупречно на български, както го предаваме тук за улеснение на читателя: в словата му около петдесет процента бяха български думи, но останалите петдесет представляваха невъобразима смесица от френски, испански, португалски, че и немалко турски.

— Въпросът ми е кратък. Колко време и колко пари ще са ти нужни да направиш от Бунарджика един народен парк. Ама такъв — за чудо и приказ!

Люсиен Шевалас го изглежда слисано — никога до сега не бе ставало реч пущинакът на Бунарджика да се превръща в парк, и то не какъв да е, а „за чудо и приказ“. Гледаше той и мълчеше, събирайки мислите си. Същото насреща му правеше и Дядо Данов — не свалеше очи от него, сякаш го виждаше за пръв път, и чакаше. По онова време

швейцарецът беше още кръглолик и с румени бузи. Той, майсторът по залесяването, не се бе справил с обрастването върху главата си, та то бе твърде оредяло, но затова пък малкото останали косми бяха грижливо сресани на път. И може би за да навакса олисяването, той бе украсил лицето си с чифт дебели, увиснали, кестеняви мустаци.

— Мога ли да попитам защо изведнъж този интерес, господин Данов?

— По-добре не питай, приятелю. За двама ни и особено за тебе ще е по-добре, ако не питаш и аз не ти кажа. Не ти ли е достатъчно да ми повярваш ей така, на мъжка дума, че е за едно право дело?

— Вашето име чух още преди да стъпя на тази земя, господине — тихо рече Шевалас. — А като дойдох и ви опознах лично, уважението ми винаги е вървяло възходящо...

Старият човек се трогна от искреността, с която бяха произнесени тези думи, но не се остави да се поддаде на излишно умиление.

— Тогаз вади лист и молив и смятай, бай Шевалас. Аз ще съм ням като риба и няма да те смущавам. Ето, разположи се там на моето място!

Около половин час и двамата мълчаха, чуваше се само скърцането на перото по хартията. После швейцарецът вдигна глава от масата и се покашля без нужда.

— По най-приблизителни сметки бих рекъл два месеца денонощен труд и четвърт милион, господин кмете.

— И обещаващ да стане „за чудо и приказ“?

— Ако е за чудо и приказ, нека да ги кажем триста хиляди. — Тогава, както е известно, се говореше в златни левове. — Времето нека да го имаме горе-долу същото.

Минута-две Христо Г. Данов побарабани по масата, високото му изпъкнало чело се покри с бръчки като бразди в угар.

— Хайде да сключим мъжки договор, бай Шевалас — каза най-сетне. — Аз ще увелича парите двойно, ти ще намалиш времето двойно. „Танто за кукуригу“, както викат децата по улицата.

Швейцарецът отново ококори очи, та те станаха колкото средно големи филджани.

— Вярно ли ви разбирам, господин Данов? Готов сте да ми осигурите *шестстотин хиляди лева*...?

— ... ако до един месец от днес нататък направим тържествено откриване на народния парк „Бунарджика“... — старият човек се изкиска странно, — ... и дори поканим Негово височество лично да пререже лентата. Точно така, бай Шевалас, напълно вярно си ме разбрал. Не се плаши, работна ръка ще ти осигурия. Ще поприказвам и с командира на клементинци. — Той имаше предвид пехотния полк, разположен на постоянен гарнизон в града; цялото му име беше „9-ти Пловдивски на Нейно височество княгиня Клементина пехотен полк“. — Дебелоглав офицер е (то коя ли глава под фуражка не е дебела!), ама е стар приятел — стига да не разбере кому кроя кюлаф, ще прати и войска на помощ. Пък и момчетата от полка са все тукашни и от околността — речем ли за какво дело сме се захванали, ще работят и ще пеят!

Отново няколко минути мълчание. Сетне Люсиен Шевалас се изправи и с глас, едновременно тържествен и развълнуван, произнесе:

— Имате думата ми, господин Данов. До един месец на Бунарджика ще открием парк наистина за чудо и приказ...

Швейцарецът удържа дадената дума. „За чудо и приказ“ беше преди всичко неимоверният труд, който се вложи в Пловдив през последвалите тридесетина дни, но действително само за месец с Бунарджика стана такава промяна, каквато обикновено бива само в приказките — на мястото на довчерашните сипеи, камъни и пуциначи имаше гъста зеленина, удобни алеи се виеха покрай разцъфнали шубраци, кокетни пейки — или скамейки, както ги наричаха тогава — се гушеха под разперените клони на величествени дървета (тези дървета бяха най-голямото чудо в приказната промяна — бяха ги пренесли барабар с корените чак от Родопите и ги „заселиха“ по места, избрани отнапред от г-н Шевалас), ручейчета шумоляха по склоновете и подскачаха по изкуствено направените водопади или се разливаха в езерца, а привлечени от пищната растителност, хиляди птички сами бяха надошли тук, сякаш нарочно за да допълнят с възторжената си песен „малкия рай“, както по-късно го нарече един вестникар.

Разбира се, княз Фердинанд дори и не помисли да почете с присъствието си откриването на „малкия рай“ — в същото време той бесня и крещя дни наред и не един слуга и не един сервиз от

майсенски порцелан си изпатиха от гнева му. И беше прав да се ядосва: нямаше нищо необикновено, ако признателни поданици подарят едно пустеещо тепе на своя владетел — преди години не са ли направили така варненци, като са подарили на Батенберг Сандрово^[13]? Но ако същият този владетел рече да си присвои един облагороден народен парк, гордост на град като Пловдив, това можеше да му струва и короната...

Слава Богу, откриването не само мина и без Негово височество, но беше съпроводено и от такова тържество, каквото Пловдив май не помнеше от времето на Съединението. А друг големец пловдивчани не потърсиха — по заслуга към голямото дело честта да пререже лентата се падаше на неговия „виновник“ Христо Г. Данов. Така и стана. На избрания ден в подножието на Бунарджика имаше издигната арка с подходящ надпис, полковата музика на „клементинци“ огласяше града с бойни маршове и хора, безброен народ се стече да се порадва на новото богатство на Пловдив. Сетне напред излезе високата и слаба, но все още изправена и държлива фигура на достойния възрожденец, просветител и книгоиздател и без много-много церемонии грабна ножиците и с простичкото си слово, което изглежда, бе девиз на живота му „За теб, мили роде“, преряза трицветната лента. В същия миг възрастните и главно децата се юрнаха нагоре по хълма, та той, Дядо Данов, уж главното действащо лице на церемонията, изведнъж се оказа на опашката. И може би точно тази беше причината, поради която по-късно не можа да се разбере вярно ли е било, или не е било вярно, че веднага след прерязването на лентата се извърнал някъде към запад, показал онзи пръст и изрекъл следните неразбираеми за околните думи:

— Ал сана^[14] резиденция в Пловдив!...

Да беше друг човек, след седмица или месец Фердинанд щеше да се примири със случката и да я забрави. Но злопаметен и непримирим, какъвто беше, той не само не забравяше поражението си, но и непрекъснато живееше с жаждата да си отмъсти по достойнство. И не спираше да разпитва: какво е направено на Бунарджика, за колко време, на каква цена, по чии планове и тъй нататък, и тъй нататък. Когато научи, че за народния парк е платено около половин милион

златни лева (безплатното участие на войската бе чувствително намалило стойността), той потри самодоволно ръце: „Пипнах го! — каза си. — Пипнах го, стария козел, и този път ще му го върна с лихвите!...“ А сетне чрез министъра на финансите заповяда да се извърши най-строга анкета какъв е произходът на всеки лев, вложен в преустройството на Бунарджика. Изпратените в Пловдив най-опитни ревизори не загубиха дори и една седмица, за да съставят протокола си — кметът се бе погрижил да се води точна сметка за изразходваните суми, та им поднесе всички на тепсия, както е думата. След още една седмица ревизионният протокол, образец на финансова точност и на калиграфска изисканост, бе предоставен в княжеската канцелария. Като го прочете, Негово величество засия от необузdana радост — той наистина „бе пипнал“ онзи кмет-дървеняк, който провали лелеяната мечта на княза. Казано на професионален език, за построяването на парка Христо Г. Данов безогледно бе отклонявал средства от всичките пера и перца на бюджета — като се започне от предвиденото строителство на ново кметство, та се завърши с помощите за манастирите в окръга.

Чете и препрочита този протокол Фердинанд, докато го научи наизуст. А после със собствената си ръка написа височайша заповед: да се състави господину Христо Г. Данову акт за начет, който да му се връчи немедленно за най-бързо възстановяване на дължимите суми. Изпълниха княжеското повеление и след още три дни една нарочна делегация от министерството на финансите отпътува за Пловдив и връчи акта на кмета. Дядо Данов прие любезно пратениците, почерпи ги с бяло сладко и каймаклия кафе, а после нагласи очилата на леко гърбавия си нос и не зачете, а отгоре-отгоре прегледа акта. Не стигна дори до средата, когато се вторачи подчертано майтапчийски в листа и избухна в такъв смях, че стъклата на прозорците се огънаха навън. Водачът на делегацията проточи врат да разбере причината за този неуместен смях и видя — Христо Г. Данов се опитваше да преброи нулите от сумата, която дължеше по начета, но все ги объркваше и това го довеждаше до развеселяване, което беше много близо до припадъка.

Когато се насмя до насита, кметът извади от джоба си шарен месал и избърса очите си. Главният делегат използва това време за да зададе надлежния въпрос. Искаше му се този въпрос да бъде отсечен строго, пък, кой знае защо, той прозвуча по скоро смирено:

— Какво е вашето становище по акта, господин Данов?

— Какво може да е, драги мой? Ами че тук е казана самата истина.

— И в такъв случай...?

— И в такъв случай ще сторя онова, което пише на тази бумага — ще призная вината си и ще укажа как да ми бъдат събрани дължимите суми.

Старият човек грабна перото, натопи го в желязната мастилница, опита върха на едно малко листче, после със смела и нетрепваща ръка написа следната резолюция върху горния ляв ъгъл на акта:

„Минете го кесмиш^[15].“ И без бързване завъртя под нея най-представителния си подпис — с всичките завъртулки и точки.

... Княз Фердинанд получи акта от ръката лично на министъра на финансите — по-нисш служител не пое риска да усети височайшия му гняв върху себе си. Негово височество чете и препрочита кратката резолюция, пък вдигна слисан поглед към своя министър:

— Какво, *nom de Dieu*^[16], означават тези дивотии, господине? Аз не говори перфектно този език, но... Но „минете го кесмиш“ тъй и не чувал до днес...

Министърът изглеждаше така, сякаш виждаше как дворецът се срутва върху главата му.

— Турцизъм, господарю — едва намери сили да каже. — Ще рече: „Удръжете ми го от заплатата.“

И като призова в мисълта си Бог да се смили над съдбата му, добави:

— Позволявам си да напомня на Ваше Височество, че Христо Г. Данов — (тогава — както впрочем и сега — името се изговаряше Христо Ге Данов) — е приел да изпълнява службата кмет, но при условие, че няма да получава заплата...

Противно на очакванията му князът не избухна. Той безкрайно дълго — на министъра се стори час, че и повече — преседя неподвижно с акта в ръка, после бавно накъса хартията и натика късчетата в пепелника на масата. Държавническият опит му бе подсказал, че дори и да поведеше някакво дълго дело, което да завърши със строга присъда, и делото, и присъдата в края на краищата щяха да се обърнат срещу него.

— Предайте на *dieser... dieser*^[17]... — Фердинанд не намери достатъчно обидна дума, за да я прикачи към името на пловдивския кмет, — предайте му да не ми се мярка пред очите. Никога и по никакъв повод! На улицата да се сблъскаме, нека да ме отмине без поздрав. Притиснат под скала да ме види, нека не ми подаде ръка за помощ. Това му предайте, господине...

Предадох странната заповед на Христо Г. Данов. А доколко той се трогна и уплаши от строгата забрана, можеше да се види от всекиго по Великден в Пловдив...

[1] По дяволите! (нем.) ↑

[2] Каналия, негодник (нем.) ↑

[3] Възкресение Христово, Великден (нем.) ↑

[4] Великолепно реставриран, домът на Христо Г. Данов днес е превърнат в Музей на българското книгоиздаване. ↑

[5] Мизансцен (фр.) — буквално „постановка на сцената“: режисирано разположение на актьори, предмети и декори по време на дадена сцена от театралната постановка. ↑

[6] *Мютесариф(ин)* — управител на санджак (срв. санджак) ↑

[7] Кантон в Швейцария. ↑

[8] Донжон (фр.) — силно укрепена кула във вътрешността на замък, която е представлявала последното убежище за владетеля в случай на опасност. ↑

[9] Хълм в Пловдив. ↑

[10] *Паша* — висш турски военен (генерал) или административен началник ↑

[11] Била е на мястото на Четвъртък пазара, който днес също вече не съществува. ↑

[12] Разсадниците. ↑

[13] Сандрово — старото име на Евксиноград край Варна. ↑

[14] *На̀ тѝ тебе* (тур.) ↑

[15] Текстът на резолюцията — автентичен. ↑

[16] Пусто да остане! (фр. — преносно) ↑

[17] Този... този...(нем.) ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.